

PEDAGOGIK ANTROPOLOGIYANING BUGUNGI KUNDAGI MUAMMOLARI VA ISTIQBOLLARI

Qarshi xalqaro universiteti assistent
o'qituvchisi Ochilova Mohinur Pirnazar qizi

PROBLEMS AND PROSPECTS OF PEDAGOGICAL ANTHROPOLOGY TODAY

Karshi International University assistant teacher
Ochilova Mokhinur Pirnazar qizi

Anotatsiya: mazkur maqolada zamonaviy ta'lim antropologiyasi uning bugungi kundagi asosiy muammoli sohasi va o'qish va o'zlashtirishdagi yutuqlari haqida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: antropologiya, shakllanish vaqti, makon

Аннотация: в статье рассматривается современная образовательная антропология, ее основная проблемная область сегодня и достижения в области чтения и обучения.

Ключевые слова: антропология, время становления, пространство.

Abstract: this article discusses modern educational anthropology, its main problem area today, and its achievements in reading and learning.

Key words: anthropology, time of formation, space

Pedagogika tarixi ko'p jihatdan pedagogik an'analardan innovatsiyalarga o'tish tarixi bo'lib, ular orasida alohida ta'limdagi antropologik an'analar va innovatsiyalar muhim o'rinni egallaydi. Ularning tanqidiy aks ettirishi antropologiya fanlari pedagogikaga nima bera olishi bilan emas, balki yaqin

kelajakda ular orasida qanday o'rin egallashi va o'z vazifasi sifatida nimani ko'rishi bilan bog'liq.

Asr boshidagi pedagogik antropologiya pedagogik faoliyatni takomillashtirish maqsadida mavjud antropologik ma'lumotlarni birlashtirish imkoniyati haqidagi g'oyalar ko'p xalqlarning diniy va falsafiy ta'limotlarida aniq mavjud edi. G'arbiy Yevropa va mahalliy pedagogika turli yo'llar bilan ularni antropologik asoslash zarurati g'oyasiga kelgan, ammo bu g'oyaning rishtalari umumiy edi, chunki pedagogik antropologiya birinchi navbatda barcha insoniy fanlarning birlashuvi sifatida qaraldi.

K.Shmidtning pedagogika haqida amaliy antropologiya degan fikri K.D.Ushinskiyning fikriga yaqin. Ushinskiy “pedagogik antropologiya barcha antropologiya fanlari integratsiyasi mahsulidir, ta'lim ishini targ'ib qilishga qaratilgan” degan fikrlarni ilgari surgan edi.

XIX asr Pedagogik antropologiya pedagogikaning maxsus metodologiyasi sifatida qaraladi, ammo bu metodologiya shaxsga o'rganish imkonini beradigan yondashuvlar, texnologiyalar va vositalarga qisqartiriladi.

Borgan sari ta'lim antropologiyasi metodologiyasi hayotning u yoki bu bosqichida emas, balki insonning tegishli ta'lim tanlovi bilan bog'liq mahalliy muammolarga qisqaradi.

Muayyan davr antropologik va pedagogik g'oyalarning tarixiy dinamikasi asosida nimalar yotganligi haqida ko'p bahs-munozaralar mavjud. Xususiyatlardagi farqlarga qaramay, umumiy birlik hali ham mavjud: bu dinamika asosan pedagogikaning antropologik xronotopiga bog'liq bo'lib, u turli davrlar uchun sezilarli darajada farq qiladi. Muayyan tarixiy shaxs tarbiyasining makon va vaqti va ularni pedagogik idrok etish pedagogik antropologiyaning muammoli sohasining asosini tashkil qiladi.

XXI-asrning pedagogik antropologiyasi uzoq sayohatning boshida. Zamonaviy haqiqatda ta'lim antropologiyasi endi mavjud bo'lgan barcha sohalar bilan ishlaydigan soha emas antropologik ma'lumotlar, bu uning mustaqil ilmiy

bilim sohasiga aylanishiga asos bo'lgan mahalliy va xorijiy tadqiqotchilar tomonidan ta'kidlangan. K.D. Ushinskiyning bayonoti butunlay to'g'ri bo'lib qolmoqda. Ushinskiyning ta'kidlashicha, pedagogika "to'liq go'daklik davrida" chunki u o'zining antropologik asosini to'liq egallay olmaydi. Uning fikricha, pedagogika tibbiyot siyosati bilan bir qatorda so'zning qat'iy ma'nosida fan fani bo'la olmaydi, chunki uning maqsadi tabiat hodisalari dunyosi yoki bosh ruh emas, balki amaliy faoliyatdir. K.D. Ushinskiy pedagogikani tarbiya fani emas, balki san'at deb atagan. Natijada, "pedagogika - bu pozitsion fanlar to'plami emas, balki faqat ta'lim qoidalari to'plami" ekanligi ma'lum bo'ladi.

Pedagogika keng ma'noda, K.D. Ushinskiy ta'lim maqsadlari va vositalarini asoslashga yordam beradigan fanlar majmuasini o'z ichiga olishi kerak. Falsafa, psixologiya va tarix fanlari ta'lim maqsadlarini aniqlashga hissa qo'shishi kerak. Pedagogik maqsadlarga erishish vositalari haqidagi bilimlar antropologiya fanlarida, ya'ni insonni o'rganuvchi fanlarda mavjud. Ular orasida K.D. Ushinskiy inson anatomiyasi, fiziologiyasi va patologiyasi, psixologiya, mantiq, yerni insonning yashash joyi sifatida va yer sharining aholisi sifatida o'rganadigan geografiya, statistika, siyosiy iqtisod va tarixni din, sivilizatsiya, falsafiy tizimlar tarixi, adabiyot, san'at, ta'lim. Bu fanlarni o'zlashtirilishi insonni o'rganish va shu asosda unga to'g'ri metodlaran foydalangan holda pedagogik yondashuvni beradi.

Pedagogik antropologiya bo'lajak pedagoglarning nutqiy ravonligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Bu soha pedagoglarga o'z o'quvchilariga ta'lim berishda madaniy, ijtimoiy va insoniy omillarni hisobga olishni ta'minlaydi. Nutqiy ravonlik, o'quvchilar bilan samarali muloqot o'rnatish, o'rganish jarayonida ishtirok etish va muammolarni hal qilishda muhim rol o'ynaydi.

Nutqiy ravonlik — bu shaxsning o'z fikrlarini erkin va tushunarli ravishda ifodalash qobiliyatidir. Bu ko'nikma ta'lim jarayonida juda muhimdir, chunki:

O‘quvchilar bilan samarali muloqot – Pedagoglar o‘quvchilar bilan muloqotda aniqlik va tushunarlikni ta‘minlashi zarur. Nutqiy ravonlik ularning fikrlarini erkin ifodalashga yordam beradi.

O‘rganish jarayonida ishtirok etish – O‘quvchilar o‘z fikrlarini ifodalashda qulaylik sezishi, bu esa o‘rganish jarayonida faol ishtirok etishlariga olib keladi.

Muammolarni hal qilish qobiliyati – Nutqiy ravonlik pedagoglarga o‘z fikrlarini samarali taqdim etish va muammolarni yechish jarayonida o‘z nuqtai nazarini bildirish imkonini beradi.

Shu bois, pedagogik antropologiyaning nazariy asoslari va amaliyotlari bo‘lajak pedagoglar uchun zaruriy ko‘nikmalarni shakllantirishda va ularning professional rivojlanishida muhim vosita sifatida xizmat qiladi. O‘zbekiston ta‘lim tizimida bu yondashuvlarning tatbiqi ta‘lim sifatini oshirishga, pedagoglarning professional malakasini rivojlantirishga va o‘quvchilarni muvaffaqiyatli tayyorlashga yordam berad

Xulosa qilib aytganda, bunday o'zlashtirishning qiyinchiliklari ko'p jihatdan har bir davrning antropologik va pedagogik g'oyalarning o'ziga xos tarixiy dinamikasiga ega ekanligi va ta'limning makon va vaqti nima ekanligini o'ziga xos tushunishi bilan bog'liqdir.

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. Tulenov J. Hayot falsafasi. – T.: O‘zbekiston, 1993
2. Коджаспирова Г.М. Педагогическая антропология – М.: Гардарики, 2005.
3. Б.М. Бим Бад, Педагогическая антропология Педагогическая антропология: курс лекций – М.: УРАО, 2002.